

ГОДИШЕН ДОКЛАД

**ПО НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ НА
ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ПРОГРАМА ЗА
ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО
INTERREG — ИИП БЪЛГАРИЯ — ТУРЦИЯ 2014
— 2020 г. ПО ЛИНИЯ НА ИНСТРУМЕНТА ЗА
ПРЕДПРИСЪЕДИНИТЕЛНА ПОМОЩ (ИИП II)
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА**

2022 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад за наблюдение и контрол е изготвен в съответствие с:

Доклад за Стратегическа екологична оценка на „ПРОГРАМА ЗА ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО INTERREG - ИПП БЪЛГАРИЯ - ТУРЦИЯ 2014 - 2020 г.“

Директива 2001/42/ЕО относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда (наричана още Директива за стратегическата екологична оценка или Директивата за СЕО)

Приложимо законодателство на Република България:

- Закон за опазване на околната среда
- Закон за ограничаване изменението на климата
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за защитените територии
- Закон за водите
- Закон за почвите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за туризма
- Български национални разпоредби/ постановления за условията и реда за оценка на съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с целите на опазване на защитените територии
- Становище по екологична оценка № 9-5/2014 г на Министерство на околната среда и водите (МОСВ)
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми

Приложимо законодателство на Република Турция:

- Закон за опазване на околната среда
- Закон за енергийна ефективност
- Закон за контрол на твърди отпадъци
- Наредбите за контрол върху замърсяването от точкови източници на земята и контрол на замърсяването на почвата; управлението на качеството на повърхността на водата; защита на влажните зони; повишаване на енергийната ефективност в използването на енергийните ресурси и енергия.

II. ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАПРЕДЪКА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Програмата за трансгранично сътрудничество Interreg-ИПП България – Турция 2014-2020 г. (Програмата) е официално одобрена на 22 юли 2015 г. с Решение № С (2015) 5280 на Европейската комисия. Първата покана

за набиране на проектни предложения беше публикувана на 16 ноември 2015 г. с финансов ресурс от € 11 028 255, разпределени по приоритетни оси, както следва:

- Приоритетна ос 1 „Околна среда“ – € 5 514 127,50;
- Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ – € 5 514 127,50.

Подписаните договори за субсидия по Първа покана за набиране на проектни предложения са 43 на обща стойност € 9 992 284,97, от които 16 са инвестиционни проекти и 27 проекти „меки мерки“. Всички договори за субсидия по Първа Покана за набиране на проектни предложения са приключили до края на 2019 г., а информация по изпълнението им може да бъде намерена в изготвения през 2020 година „Годишен доклад 2019 г. по наблюдение и контрол на въздействието на „Програма за трансгранично сътрудничество INTERREG-ИПП БЪЛГАРИЯ - ТУРЦИЯ 2014-2020 г.“ по линия на инструмента за предприсъединителна помощ (ИПП II) върху околната среда“.

Втората покана за набиране на проектни предложения по Програма Интеррег – ИПП за ТГС България - Турция 2014-2020 беше обявена на 10.01.2018 г. с обща разполагаема сума за финансиране: € 15 650 351 за двете приоритетни оси. Крайният срок за подаване на проектни предложения беше 11 април 2018 г. В рамките на официалния срок бяха получени общо 130 проектни предложения, от които 86 преминаха проверката за административно съответствие и допустимост и бяха предложени за техническа оценка. През 2019 година по Втора покана за набиране на проектни предложения с водещите партньори от допустимия регион между Република България и Република Турция бяха подписани 17 договора за субсидия по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ на обща стойност: € 4 683 987,92 и 21 договора по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ на обща стойност: € 6 833 760,39.

През 2020 г. по Втора покана за набиране на проектни предложения един от проектите по Приоритетна ос 1 "Околна среда", Специфична цел 1.2 на обща стойност: € 399 915,09, сключен през 2019 г. беше прекратен, а с водещите партньори от допустимия регион между Република България и Република Турция бяха подписани допълнително 1 договор за субсидия по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ на обща стойност: € 376 921 ,37 и 20 договора по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ на обща стойност: € 4 054 346,46.

В резултат от това, общо сключените договори по Втората покана са разпределени по приоритетни оси и специфични цели, както следва:

- Приоритетна ос 1 "Околна среда", Специфична цел 1.1 „Предотвратяване и смекчаване на последиците от природните и предизвиканите от човека бедствия в трансграничния район“ – 3 инвестиционни проекта;
- Приоритетна ос 1 "Околна среда", Специфична цел 1.2 „Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси в трансграничния район чрез съвместни инициативи“ – 6 инвестиционни проекта и 8 от типа „меки мерки“;

- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.1 „Повишаване на туристическата привлекателност на трансграничния район чрез по-добро използване на природното, културното и историческото наследство и свързаната с него инфраструктура“ – 20 инвестиционни проекта;
- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.2 „Повишаване на потенциала за трансграничен туризъм чрез развитие на общи дестинации“ – 5 проекта от типа „меки мерки“;
- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.3 „Увеличаване на работата в мрежа за развитие на устойчив туризъм чрез инициативи за трансгранично сътрудничество“ – 16 проекта от типа „меки мерки“.

На 13 май 2020 г. беше обявена и покана за стратегическо проектно предложение по Програмата Интеррег – ИПП за трансгранично сътрудничество България-Турция 2014-2020. С поканата бяха приканени водещият партньор „Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас“ и проектен партньор 2 “Тракийски университет – Одрин“ да представят стратегическо проектно предложение по Приоритетна ос 1. „Околна среда“, специфична цел 1.2. „Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общите природни ресурси в трансграничния район чрез съвместни инициативи“. Договорът за субсидия по Ограничената покана за стратегическо проектно предложение беше сключен на 9 октомври 2020 г. за общата сума от 2 855 246,52 евро. Основните проектни дейности, които включва Стратегическия проект са: оборудване и изграждане на инфраструктура за изследователски центрове за Син растеж към Университет "Проф. Д-р Асен Златаров" - Бургас и Тракийски Университет – Одрин, разработване и прилагане на общи методологии и пилотни проучвания на водни екосистеми в регионите на Бургас и Одрин, местни дейности за изграждане на регионален капацитет, включително провеждане на международни конференции, срещи на заинтересованите страни, публични събития, както и дейности за подобряване на взаимодействието между различните нива на регионалните образователни екосистеми в подкрепа на образование и обучение за Син растеж. През 2021 г. стойността на договора за субсидия чрез Допълнение към договора се промени на 3 342 273 евро. През 2022 г., срокът за изпълнение чрез Допълнение към договора за субсидия се удължи до 09.04.2023 г.

Така през 2022 г. по Втората покана за набиране на проектни предложения и по ограничената покана за стратегическо проектно предложение с водещите партньори от допустимия регион между Република България и Република Турция, сумарно изпълняваните договори за субсидия възлизат на:

- **По Приоритетна ос 1 „Околна среда“ на обща стойност: 3 679 410,24 евро;**
- **По Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ на обща стойност: 4 361 370,05 евро.**

Прекратеният проект (СВ005.2.12.015) на стойност: 399 915,09 евро не е включен в посочената стойност по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, тъй като изцяло спестеният му бюджет беше пренасочен към бюджета на третата покана. Той също така не е включен при формиране на общия брой на изпълняваните проекти, понеже по него няма изпълнени дейности и не са поискани суми за възстановяване по Програмата.

През 2022 г. броят на наблюдаваните и изпълнявани договори за субсидия съгласно приоритетната ос и специфичната им цел е следният:

- Приоритетна ос 1 "Околна среда", Специфична цел 1.1 – не са изпълнявани проекти през 2022 г.;
- Приоритетна ос 1 "Околна среда", Специфична цел 1.2 – 2 инвестиционни проекта (с включен Стратегическия проект по Трета покана);
- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.1 – 10 инвестиционни проекта;
- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.2 – не са изпълнявани проекти през 2022 г.;
- Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм", Специфична цел 2.3 – 1 проект от типа „меки мерки“.

По Програмата Интеррег – ИПП за трансгранично сътрудничество България-Турция 2014-2020 през 2022 г. са приключили последните 12 проекта (11 инвестиционни и 1 от типа „меки мерки“) по Втора Покана.

III. ИНФОРМАЦИЯ ЗА МЕРКИТЕ И ИЗИСКВАНИЯТА ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ И ВЪЗМОЖНО НАЙ-ПЪЛНО НАМАЛЯВАНЕ И ЕЛИМИНИРАНЕ НА ВЪЗМОЖНИТЕ НЕГАТИВНИ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ПРОГРАМАТА

В съответствие с точка I "Мерки и изисквания за предотвратяване и възможно най-пълно намаляване и елиминиране на възможните негативни последици от изпълнението на програмата" от Становището по екологична оценка на МОСВ №: 9-5/2014 г. в проектните предложения трябва да са изпълнени следните изисквания:

1. Планове, програми, проекти и инвестиционни предложения, предмет на „Програмата за трансгранично сътрудничество INTERREG - ИПП БЪЛГАРИЯ - ТУРЦИЯ 2014 - 2020 г.“, попадащи в обхвата на приложенията към ЗООС или извън тях, както и под разпоредбите на чл. 31 от ЗБР, подлежат на оценка за съвместимостта им с предмета и целите на опазване на защитените зони и могат да бъдат одобрени само след решение/ становище по ОВОС/ЕО/ОС за одобряване/ съгласуване при съобразяване с препоръките в извършените оценки, както и с условията, изискванията и мерките, постановени с решението/ становището.
2. Развитие на туризма следва да е съобразено с капацитета на рекреационно натоварване на територията, като се осигурят подходящо отвеждане и пречистване на отпадъчните води и управление на отпадъците.
3. Разработката на туристически пакети по Приоритетна ос 2 следва да отчита, че дейности като излети „сафари“, трасето „офруд“ за наблюдение на редки и застрашени животински видове не са допустими, тъй като водят до значителни увреждания на околната среда и в частност – биологичното разнообразие.

Взимайки под внимание изложените по-горе препоръки, УО включва всички от тях в Насоките за кандидатстване по Първа, Втора и Трета ограничена покана за набиране на проектни предложения, а именно:

- Всички инвестиционни предложения е необходимо да представят като прикачен файл към формуляра за кандидатстване (апликационната форма) положителна оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС), в случай че за предвидените дейности по ОВОС се изисква от националното законодателство. Когато съответното законодателство не изисква ОВОС, кандидатите трябва да представят декларация от съответните институции за изключение от правилото за ОВОС;
- Всички инвестиционни дейности е необходимо да бъдат в съответствие с приложимото национално законодателство за съответния вид строителни и монтажни работи (включително тези, свързани с развитието на туризма);
- Дейности, като "сафари" туризъм, „извън маршрути" (оф-роуд) проследяване за наблюдение на редки и застрашени видове" са включени в списъците на недопустими дейности за всички приоритетни оси. Всички препоръки, включени в оценката за въздействие върху околната среда, са надлежно предвидени още на етапа на кандидатстване и са строго съблюдавани и изпълнени като задължителен критерий при оценката и подбора на проекти за финансиране по първата покана за представяне на предложения.

В съответствие с изискванията в Насоките за кандидатите по Първа, Втора и Трета ограничена покана за набиране на проектни предложения, в случай на инвестиционни проекти, които предвиждат строителни и монтажни работи, кандидатите трябва да предоставят:

- **или** положителна оценка на въздействието върху околната среда (положително становище от компетентния орган) съгласно изискванията на националното законодателство (приложение В6.4 на формуляра за кандидатстване)
- **или** официално писмо, издадено от съответния компетентен орган ясно заявяващ, че не е необходимо извършване на ОВОС (приложение В6.4 на Формуляра за кандидатстване)

На *етап кандидатстване* всички изпълнявани през 2022 г. договори за субсидия по Втора и Трета покана, които предвиждат в обхвата си изпълнение на строително-монтажни работи (СМР), са представили необходимите документи, издадени от съответните компетентни органи (съгласно приложимото национално законодателство), като са декларирали, че за дейностите в обхвата на проектното предложение не се изисква провеждане на процедура по ОВОС, тъй като планираните дейности не засягат пряко природни местообитания и защитени територии, както и не съществува възможност за негативен ефект върху околната среда и човешкото здраве.

Останалата част от проектите, изпълнявани през 2022 г. по Втора покана, не предвиждат изпълнение на СМР в обхвата на дейностите си, затова за тях не се изисква ОВОС/ становище от компетентните екологични организации – това касае проектите с включени „меки мерки“ в обхвата на дейностите им и проектите със статус "инвестиционни", но без СМР в техния обхват на интервенция.

По време на *оценителния процес*, съвместимостта на проектните предложения с посочените по-горе изисквания е надлежно проверена от оценителите и само проектите, които покриват горепосочените критерии са предложени и одобрени за финансиране.

След сключването на договор за субсидия, всички проекти, финансирани по Втората и Третата покана извършиха самооценка на очакваните екологични последици от предвидените в проектите дейности по отношение на шестте въпроса, касаещи околната среда (въздух и климат; биоразнообразие, фауна и флора; води; почви; население и човешко здраве; културно/природно наследство и ландшафт). За целите на самооценката беше използван въпросникът, заложен в раздел 10.2 от доклада за ЕО, а резултатите са сравнени с очакваните последици за съответната Специфична цел според доклада за ЕО.

Таблицата по-долу представя обобщена информация относно извършената самооценка на финалния етап на изпълнение на договорите за субсидия по Втора покана, завършили през 2022 г. и годишната самооценка, по договора за субсидия в процес на изпълнение през 2022 г. по Трета покана.

Събраната информация от бенефициерите е приведена към ординална скала от 1 до 10, където с 1 се оценяват проекти с неутрално въздействие, 2 – много слабо въздействие; 3 – слабо въздействие; 4 – отчетливо въздействие; 5 – умерено въздействие; 6 – засилено умерено въздействие; 7 – значително въздействие; 8 – силно въздействие; 9 – много силно въздействие, а с 10 - такива с изключително силно въздействие. Полученият коефициент, формиран на база на вида и посоката на въздействие по всеки компонент на околната среда, е приравнен към една от степените от горната скала по метода на интервалните оценки (напр. коефициентите по-големи или равни на 0,2 и по-малки от 0,3 са е приравнени към опция „2 – много слабо въздействие“, коефициентите $0,3 \leq \text{Coef.} < 0,4$ съответно към опция „3 – слабо въздействие“, и т.н.).

ПОДРОБНА ИНФОРМАЦИЯ ЗА САМООЦЕНКА НА ПРОЕКТИТЕ ПО ПРИОРИТЕТНИ ОСИ И СПЕЦИФИЧНИ ЦЕЛИ / шаблон /

ПО / СЦ	Околна среда (за които последствията за околната среда се оценяват в съответствие с Директива 2001/42/ЕС)	Очаквани последиви в зависимост от СЕО	Брой проекти с очаквани				Коментари/ бележки/ предприетите мерки
			Положителни (+) екологични последиви	Неутрални (0) екологични последиви	Негативни (-) екологични последиви	Както положителни така и отрицателни (+/-)	
ПО 1 СЦ 1.1	Въздух и Климат	Неприло- жимо	Неприло- жимо	Неприло- жимо	Неприло- жимо	Неприло- жимо	През 2022 г. не са изпълнявани проекти по Специфична цел 1.1 от Програмата
	Биоразнообразие, фауна и флора						
	Води						
	Почви						
	Население и човешко здраве						
	Културно/ Природно наследство и ландшафт						
ПО 1 СЦ 1.2	Въздух и Климат	Много слабо положително	1	1	0	0	Само два от проектите, изпълнявани през 2022 г. са финансирани в рамките на СЦ 1.2. и са отчели ефекти във връзка с разглеждания компонент. От тях единствено Водещият партньор в Стратегическия проект „Трансграничните региони сътрудничат за СИН РАСТЕЖ (BLUE GROWTH COLLABs)” е посочил възможно положително въздействие върху елемент „Въздух и климат“, което е конкретизирано в направления намаляване на замърсяването на въздуха и насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите

							<p>в борбата с изменението на климата. Чрез разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси и чрез изграждането на Изследователски центрове за „Син растеж“ в трансграничния регион се създават условия за взаимодействие между учени, изследователи, местни институции и общности.</p> <p>Бенефициерите по проект СВ005.2.12.011 са отчетели, че проектът е имал неутрален ефект върху разглеждания екологичен компонент през 2022г.</p>
	Биоразнообразие, фауна и флора	Слабо положително	2	0	0	0	<p>И двата проекта по СЦ 1.2 са оценени като такива с положителни последици за биоразнообразието, фауната и флората. Дейността за обучение в речна екосистема, проведена по проект СВ005.2.12.011 е повишила осведомеността на учениците относно важността на околната среда и опазването на природните източници и ги е мотивирала да опазват околната среда.</p> <p>Изпълнението на Стратегическия проект се очаква да окаже положително въздействие върху биоразнообразието, флората и фауната чрез положителния си ефект върху опазването на биологичното разнообразие, местообитанията и екосистемите и чрез насърчаване на отговорно поведение на обществото и въвличане на гражданите в опазването на биоразнообразието и природните зони. Стратегическият проект също така ще надгради съществуващия капацитет за изследване и мониторинг на екологичния статус на местните екосистеми чрез осигуряване на инфраструктура и оборудване за учени и експерти.</p>

	Води	Умерено положително	2	0	0	0	<p>И двата проекта изпълнявани през 2022 г. по СЦ 1.2 са оценени като такива с положителни последици върху водите. Закупените и използвани превозни средства за сметосъбиране и контейнери за отпадъци по проект СВ005.2.12.011 е допринесло за опазването на крайбрежните зони в трансграничния регион – включени са 5 крайбрежни села от област Енез и 3 крайбрежни села от област Кешан. Изпълнението на Стратегическия проект се очаква да окаже силно положително въздействие върху чистотата на морските и речни водни басейни. Бенефициерите очакват проектът да има положително влияние върху подобряването на екологичното и химичното състояние на водните басейни, насърчаването на устойчивото използване на водните ресурси, и насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в устойчивото използване на водите. Чрез разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси и чрез изграждането на „Изследователски центрове за „Син растеж““ в трансграничния регион ще се създадат условия за взаимодействие между учени, изследователи, местни институции и общности, също така ще се разработят и изпълнят инициативи, свързани с опазването на околната среда и екологично отговорно поведение. С изпълнението на Стратегическия проект ще се надгради съществуващия капацитет за изследване и мониторинг на екологичния статус на местните екосистеми чрез осигуряване на инфраструктура и оборудване за учени и</p>
--	------	------------------------	---	---	---	---	---

						експерти. Предвижда се проектът да допринесе и за компенсиране на липсата от данни и информация за екологичния статус на водните екосистеми в целевия регион.
Почви	Много слабо положително	1	1	0	0	Само един от проектите по СЦ 1.2 е оценен с положителен ефект върху компонент „Почви“. Изпълнението на Стратегическия проект се очаква да окаже силно положителен ефект върху запазването на функционалността на почвата и насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване на почвата, както и чрез изучаването на дифузното замърсяване. Бенефициерите по проект СВ005.2.12.011 са отчели, че проектът е имал неутрален ефект върху компонент „Почви“ през 2022г., но може да се счита, че проектът има положително влияние благодарение на създадените условия за устойчивото управление на отпадъците чрез доставката на оборудване за сметосъбиране и рециклиране.
Население и човешко здраве	Неутрално	0	2	0	0	И двата проекта изпълнявани през 2022 г. по СЦ 1.2 са оценени като такива с неутрален ефект върху населението и човешкото здраве. Въпреки това авторите на доклада считат, че и двата проекта биха оказали положително въздействие върху разглеждания компонент чрез индиректно повишаването на контрола върху екологични рискове и опасности свързани със здравето, насърчаването на устойчивото управление на отпадъците, за да се защити здравето на хората, и насърчаването на екологично отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в решаването на проблемите

							на околната среда (предвид широкия мащаб на дейностите по разпространение на резултати по Стратегическия проект и проведеното събитие за повишаване на осведомеността по проект СВ005.2.12.011).
	Културно/ Природно наследство и ландшафт	Неутрално	1	1	0	0	Само един от проектите по СЦ 1.2 е оценен с положителен ефект върху разглеждания компонент. Проект СВ005.2.12.011 се очаква да има положителен ефект върху насърчаването на устойчиво управление и планиране на природните ландшафти, и по-конкретно върху паркове и градини в общината, които ще бъдат управлявани устойчиво. С доставената техника в Айтос се приготвя органичен тор с полезна стойност като богат на минерални вещества разградим материал, който да се използва в парковете и градините, поддържани от община Айтос. Освен това изпълнените образователни дейности са насърчили отговорното поведение на гражданското общество, и са повишили осведомеността относно опазването на околната среда и ландшафта, особено на младите хора. Стратегическия проект е отчел неутрален ефект по отношение на културното и природно наследство и ландшафт.

ПО 2 СЦ 2.1	Въздух и Климат	Неутрално	4	6	0	0	По четири от проектите, финансирани от СЦ 2.1 „Повишаване на туристическата привлекателност на трансграничния район чрез по-добро използване на природното, културното и историческото наследство и
----------------	-----------------	-----------	---	---	---	---	---

							<p>свързаната с него инфраструктура“ на Втора покана, които са били в процес на изпълнение през 2022 г. са отчетени положителни екологични последици върху въздуха и климата. В рамките на тези проекти са изградени нови пешеходни туристически маршрути, велоалеи до природни и исторически места, трекинг маршрути, и друга инфраструктура насърчаваща екологосъобразния туризъм и екологично чистия транспорт. По един от проектите са били обновени две паркови пространства, които влияят индиректно върху въздуха и климата.</p> <p>По два от проектите също така е отчетен ефект върху насърчането на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в борбата с изменението на климата. Един от проектите насърчава устойчивия туризъм като средство за ревитализиране на местния туристически сектор, както и екологосъобразни дейности като трекинг и планинско колоездене.</p> <p>Останалите 6 изпълнявани проекти по Втора покана са отчетели неутрален ефект спрямо въздуха и климата.</p>
	Биоразнообразие, фауна и флора	Неутрално	2	8	0	0	<p>Изпълнението на дейностите по два проекта в рамките на СЦ 2.1. по Втора покана са оценени с положителен очакван ефект за опазване на биоразнообразието, флората и фауната. Това се постига чрез включване на гражданите в дейности за опазване на биоразнообразието и естествените местообитания, и такива, които оказват позитивно влияние към насърчането на еко-съобразен туризъм в трансграничния регион, който ще осигури</p>

						висока степен на съхранение на природата. Останалите 8 бр. проекти, изпълнявани през 2022 г. имат неутрален ефект по разглеждания показател.
Води	Много слабо положително	1	9	0	0	Изпълнението на дейностите по 1 от проектите през 2022 г. е оценено с очакван непряк положителен ефект върху устойчивото управление на водните ресурси. По проекта са изпълнени дейности насърчаващи устойчивия туризъм с цел опазване на водните ресурси и насърчаване на отговорно поведение у гражданите. Повечето проекти, финансирани от Втора покана и изпълнявани през 2022 г. (9 на брой), имат неутрален ефект по разглеждания показател.
Почви	Неутрално	1	9	0	0	Изпълнението през 2022 г. на дейностите по един от проектите по СЦ 2.1 на Втора покана са оценени, като такива с очакван положителен ефект върху почвите. Те включват дейности за насърчаване на устойчивия туризъм, които имат положителен ефект върху опазване на конкретни територии. Посредством реализираните инвестиционни обекти също така се насърчава устойчивото използване на зелените площи в градските центрове. По време на промоционални пътувания през границата е обърнато специално внимание на възможностите за алтернативен и иновативен туризъм в транс-граничния регион. Повечето проекти, финансирани от Втора покана, които са били в изпълнение през 2022 г. – 9 на брой, имат неутрален ефект по разглеждания показател, тъй като не са предвидени дейности, засягащи почви.

<p>Население и човешко здраве</p>	<p>Неутрално</p>	<p>1</p>	<p>9</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>Бенефициентът по един от проектите в изпълнение през 2022 г. по СЦ 2.1 е посочил, че проектните дейности биха оказали непряк положителен ефект върху населението и човешкото здраве. Предвид характера на изпълняваните дейности, ефектът е възможно да се прояви по отношение създаване на условия за участие на гражданите при решаване на екологичните проблеми.</p> <p>Повечето изпълнявани през 2022 г. проекти от СЦ 2.1 имат неутрално влияние върху човешкото здраве, тъй като не са предвидени дейности пряко насочени към този компонент.</p>
<p>Културно/ Природно наследство и ландшафт</p>	<p>Силно положително</p>	<p>10</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>0</p>	<p>Всички проекти, които са били в изпълнение през 2022 г., финансирани от Втора покана по СЦ 2.1 са отчели положителен принос за увеличаване на туристическата привлекателност на региона чрез подобряване на състоянието на природното и културното наследство и свързаната с него инфраструктура. Приносът е в четирите направления на разглеждания компонент: ефект върху опазване и възстановяване на културното и природно наследство, ефект върху насърчаването на устойчиво управление и планиране на културните и природните ландшафти, ефект върху насърчаването на устойчивото използване на природните ресурси за постигане на устойчив туризъм, и ефект върху насърчаването на отговорно съзнание на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване и защита на културното наследство и ландшафт.</p> <p>В рамките на проектите е реконструирана възрожденска жилищна сграда и е</p>

							сздаден посетителски център в с. Ново Паничарево, община Приморско; рехабилитирана е прилежащата инфраструктура около и в крепостта Топликос, с. Минерални бани, като същевременно е доставена мултимедийна и осветителна техника за презентирането и социализирането на крепостта като обект на културно-историческото наследство и културния туризъм; създадена е облачна ГИС базирана информационна система за представяне на културно-историческите забележителности в област Хасково/Одрин на три езика, вкл. 3D модели и виртуално разглеждане на 4 обекта; подобрен е достъпът до късноантичната и средновековна крепост в гр. Ахтопол; изградени са вело-алеи по маршрута гр. Царево - с.о. Арапя и в гр. Царево до исторически обект; реконструиран е обществен парк в гр. Харманли; доставено е оборудване и е предоставена възможност на жителите и туристите да се запознаят с природните и културни обекти на района на Стамболово; изграден е еко-туристически комплекс в с. Ламбух, общ. Ивайловград, където също така е реконструиран подходящ панорамен път и 2 пешеходни алеи, и са изградени туристически съоръжения: информационен център, рампи за достъп на хора с увреждания, зона за наблюдение и почивка, детска площадка, фотоволтаично осветление и др.
ПО 2 СЦ 2.2	Въздух и Климат	Неприложимо	Неприложимо	Неприложимо	Неприложимо	Неприложимо	През 2022 г. не са изпълнявани проекти по Специфична цел 2.2 от Програмата
	Биоразнообразие, фауна и флора	Неприложимо					

	Води	Неприложимо					
	Почви	Неприложимо					
	Население и човешко здраве	Неприложимо					
	Културно/ Природно наследство и ландшафт	Неприложимо					
ПО 2 СЦ 2.3	Въздух и Климат	Неутрално	1	0	0	0	По изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 „Увеличаване на работата в мрежа за развитие на устойчив туризъм чрез инициативи за трансгранично сътрудничество“ са извършвани дейности, които индиректно засягат въздуха и климата. Те са свързани с насърчаване на отговорно поведение в обществото относно борбата с климатичните промени и тематични обучения за различните форми на туризъм.
	Биоразнообразие, фауна и флора	Много слабо положително	1	0	0	0	По изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 са извършвани дейности, които индиректно засягат опазването на биоразнообразието. Те са свързани с включване на граждани в дейности по опазване на биоразнообразието и естествените местообитания и насърчаване на формите на туризъм, които осигуряват най-висока степен на съхраняване на природата. Фокусът на изпълнения проект е бил опазването на биологичното разнообразие чрез подобряване на екологичното образование на ученици на възраст 15-18 години и изграждане на капацитет за професионални водачи в трансграничния регион с акцент върху Странджа планина.

						Разширени са знанията на децата по опазване на природата и е изграден капацитет за специалисти – туристически гидове. Представени са насоки за устойчив туризъм от професионални ръководители, представители на НПО и регионалните власти, които са обучавали участниците. Насоките са представени на обществеността чрез уебсайта на проекта, който съдържа също полезна информация за устойчивия туризъм в региона.
Води	Неутрално	1	0	0	0	По изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 са извършвани дейности, които индиректно засягат опазването на водите. Отчетеният положителен ефект е свързан отново с насърчаване на отговорното поведение на гражданите, чрез включване в инициативи за устойчиво управление на водите и устойчив туризъм с цел опазване на водните ресурси.
Почви	Неутрално	1	0	0	0	По изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 са извършвали дейности насърчаващи устойчивия туризъм, които имат индиректно влияние върху опазване на земята и почвите.
Население и човешко здраве	Неутрално	1	0	0	0	По изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 са извършвани дейности, които са имали индиректен ефект върху насърчаване на отговорното поведение на гражданите за опазване на околната среда, чрез включването им в решаването на екологични проблеми, които имат индиректно влияние върху населението и човешкото здраве.
Културно/ Природно наследство и ландшафт	Неутрално	1	0	0	0	Изпълнявания през 2022 г. проект по СЦ 2.3 е отчетел наличието на положителен ефект върху културното/природно наследство и ландшафт. Дейностите са

							имали ефект върху насърчаването и устойчивото управление за развитието на устойчив туризъм. От друга страна, чрез проведени обучения се насърчава отговорното поведение и опазване на културното/природно наследство и ландшафт сред подрастващите и НПО.
--	--	--	--	--	--	--	---

Обобщение

на очакваните последици по шестте компонента на околната среда
въз основа на отговорите, предоставени от водещите партньори в таблиците за проверка на съвместимостта

Въздействие	Въздух и климат	Биоразнообразие, Фауна и Флора	Води	Почви	Население и човешко здраве	Културно/Природно наследство и ландшафт
	брой проекти					
Неутрално (1)	8	10	10	11	12	2
Много слабо (2)	2	1	2	1	1	1
Слабо (3)	-	-	-	-	-	-
Отчетливо (4)	2	-	-	-	-	-
Умерено (5)	-	1	-	1	-	2
Засилено (6)	-	-	-	-	-	-
Значително (7)	-	1	1	-	-	-
Силно (8)	1	-	-	-	-	-
Много силно (9)	-	-	-	-	-	-
Изключително силно (10)	-	-	-	-	-	8

РЕЗЮМЕ

на отговорите по оценка на въздействието върху околната среда на проектните предложения, на база на подадените от водещите партньори контролни листове за проверка на съвместимостта / шаблон /

Околна среда (за които последствията за околната среда се оценяват в съответствие с Директива 2001/42/ЕС)	Екологични въпроси / показатели (индикатори)	Въздействие (по скалата 1 - 10)	Отговори / Коментари
Въздух и Климат	Проектите ще имат ли ефект върху намаляване на замърсяването на въздуха?	Много слабо положително въздействие 3 проекта с положително въздействие 10 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 2,3	Положителен ефект върху намаляването на замърсяването на въздуха се постига чрез успешно изпълнение на дейностите по СЦ 1.2 и СЦ 2.1, свързани с опазването на околната среда. Останалите проекти нямат съществен директен принос или имат неутрално въздействие върху намаляването на замърсяването на въздуха. Един от проектите, изпълняван по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 „Подобряване на капацитета за опазване на природата, устойчиво използване и управление на общи природни ресурси чрез инициативи за сътрудничество в трансграничния регион“ на Програмата се очаква да има индиректен ефект върху намаляване замърсяването на въздуха в територии в трансграничния регион. Проектът създава условия за взаимодействие между учени, изследователи, местни институции и общности. Положителен ефект върху намаляване на замърсяването на въздуха е отчетен и по 2 от проектите в рамките на Приоритетна ос 2 "Устойчив туризъм" - благодарение на реконструирани и модернизирани паркови площи и места за отдих и развлечения, изградените пешеходни пътеки и велосипедни маршрути, нови туристически съоръжения, и интервенции в природна местност. Други изпълнявани дейности от типа „меки“ мерки, относно насърчаване на екологичното образование и използване на еко-транспорт имат също индиректно влияние върху намаляване замърсяването на въздуха. По-голямата част от проектите, изпълнявани през 2022 г. финансирани по Програмата, са отчетели неутрален ефект спрямо въздуха и климата.
	Проектите ще имат ли ефект върху	Неутрално въздействие	През 2022 г. проектите по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата не са оценени като оказващи ефект

	<p>намаляването на вредните емисии (GHG) във въздуха?</p>	<p>2 проекта с положително въздействие; 11 проекта с неутрално въздействие. Коефициент: 1,5</p>	<p>върху намаляване на вредните емисии във въздуха, но се предполага, че те имат непряк позитивен ефект върху намаляване на вредните емисии чрез изпълнените „меки“ мерки. Дейностите по повечето изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана, финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Единствено два проекта отчитат индиректно влияние, което се дължи на насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в борбата с изменението на климата.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху подкрепата за екологично чист транспорт?</p>	<p>Слабо положително въздействие 4 проекта с положително въздействие 9 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 3,1</p>	<p>През 2022 г. проектите по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата не са оценени като оказващи ефект върху подкрепата за екологично чист транспорт. Два от проектите изпълнявани през 2022 г., финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ доставят велосипеди и изграждат вело-алеи, с което се подкрепя екологично чистият транспорт в градска среда. Друг от проектите включва изграждането на туристически пътеки и вело-алеи, а трети насърчава екологичния туризъм. Дейности от типа „меки“ мерки също целят да подкрепят използването на екологично чист транспорт.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху повишаване на ефекта от насърчаване на борбата с горските пожари и тяхното управление и превенция?</p>	<p>Много слабо положително въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5</p>	<p>През 2022 г. проектите по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата не са оценени като оказващи ефект върху насърчаване на борбата с горските пожари и тяхното управление и превенция. Дейностите по 2 от изпълняваните през 2022 г. проекти от Втора покана, финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ са с непряк ефект върху този компонент. Дейностите от типа „меки“ мерки по един проект, целят да насърчат борбата с горските пожари и тяхната превенция, а тези по един инвестиционен проект по който са изградени вело и пешеходни маршрути е отчетел пряк ефект върху компонента.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в борбата с изменението на климата?</p>	<p>Слабо положително въздействие 4 проекта с положително въздействие 9 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 3,1</p>	<p>Предвидените в рамките на проектите по Специфична цел 1.2 съвместни инициативи имат директен ефект за насърчаване на целевите групи към опазване на околната среда и борбата с изменението на климата. Чрез изграждането на „Изследователски центрове за „Син растеж““ в трансграничния регион се създават условия за взаимодействие между учени, изследователи, местни институции и общности. Изпълнението на Стратегическия проект се очаква да допринесе положително върху разглеждания компонент.</p>

			Дейностите по изпълняваните през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Само три проекта в рамките на тази ос са отчетели индиректен положителен ефект върху климата и въздуха посредством насърчаване на отговорното поведение на обществото в борбата с климатичните промени. По проектите са изпълнявани съвместни инициативи за екологично образование в трансграничния регион.
Биоразнообразие, фауна и флора	Проектите ще имат ли ефект върху опазването на биологичното разнообразие, местообитания и екосистеми и техните услуги?	Много слабо положително въздействие 3 проекта с положително въздействие 10 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 2,3	Един от проектите в изпълнение по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата през 2022 г. е оценени с косвен ефект върху опазване на екосистемите. Чрез изпълняваните дейности по разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси, изпълнението на Стратегическият проект се очаква да има положително въздействие върху опазване на биоразнообразието в Черно море в дългосрочен план. Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Два от проектите в рамките на разглежданата ос са оценили с опосредствано положително влияние върху биологичното разнообразие, местообитания и екосистеми и техните услуги.
	Проектите ще имат ли ефект върху намаляването на загубата на биологично разнообразие?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Изпълняваните през 2022 г. проекти по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата нямат принос за намаляване загубата на биологично разнообразие. Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Само един от проектите е посочил непряко положително влияние върху намаляването на загубата на биологично разнообразие чрез провежданите меки дейности.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в опазването на биоразнообразието и природните зони?	Слабо положително въздействие 4 проекта с положително въздействие 9 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 3,1	Двата проекта изпълнявани през 2022 г. по СЦ 2.1. включват мероприятия за повишаване на капацитета на общностите за опазване на околната среда и устойчиво използване на природните ресурси, като информационни събития за природни зони и защитените територии, и опазване на тяхното биоразнообразие, и се очаква да имат директен ефект върху насърчаване на отговорното поведение на обществото за опазване на биоразнообразието и природните зони. Очакван принос за насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в опазването на биоразнообразието и природните зони е отчетен и по два от проектите

			финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“. Създадените места за отдих сред природата, пешеходни и вело-алеи, които създадат и зоната за отдих се очаква да насърчат отговорното поведение на гражданите за опазване на биоразнообразието и естествените обиталища. Положителният ефект се допълва и от изготвени и разпространени промоционални материали и проведените съвместни инициативи за екологично образование.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на туризма, което ще осигури висока степен на опазване на околната среда?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5	Проектите изпълнявани през 2022 г. по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата не са оценени като оказващи ефект върху насърчаването на туризма. Очакван принос за насърчаването на туризма, което ще осигури висока степен на опазване на околната среда е отчетен по два от проектите финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“. Техните дейности директно допринасят за насърчаването на екологосъобразния туризъм особено на регионално и местно ниво чрез създадените и предвидените за изграждане места за отдих сред природата в непосредствена близост до урбанизирани територии, както и чрез множество „меки“ мерки като семинари, обучения, уроци и други. Изготвени са проучване, анализ и уебстраница, която съдържа полезна информация за устойчивия туризъм в региона. Представени са насоки за устойчив туризъм от професионални ръководители, представители на НПО и регионалните власти, които са обучавали участниците.
Води	Проектите ще имат ли ефект върху подобряването на екологичното и химичното състояние на водните тела?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5	Само един от проектите в обхвата на Приоритетна ос 1 „Околна среда“ се очаква да има пряк ефект върху екологичното и химичното състояние на водните тела. Изпълнението на Стратегическия проект предвижда да допринесе за компенсиране на липсата от данни и информация за екологичния статус на водните екосистеми в целевия регион, както и да разработи и приложи общи методологии и пилотни проучвания на водни екосистеми в регионите на Бургас и Одрин. Дейностите по един от изпълняваните през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ е посочил непряко влияние към разглеждания компонент.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчивото използване на водните ресурси?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие	Чрез разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси и чрез изграждането на „Изследователски центрове за „Син растеж““ в трансграничния регион, изпълнението на Стратегическият проект се очаква да окаже положително въздействие по този показател. С изпълнението на Стратегическия проект ще се надгради съществуващия капацитет за

		<p>11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5</p>	<p>изследване и мониторинг на екологичния статус на местните екосистеми чрез осигуряване на инфраструктура и оборудване за учени и експерти. Един от проектите в рамките на СЦ 1.2 включва мерки за по-добро управление на отпадъците в трансграничния регион, с което се постига положителен ефект също така и в посока опазване на водните ресурси.</p> <p>Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Един от изпълняваните проекти е посочил непряк положителен ефект върху насърчаването на устойчивото използване на водните ресурси, благодарение на дейностите свързани с повишаване на знанията в областта на опазване на околната среда и привличане интереса на туристите към устойчивото използване на водните ресурси.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчивото използване на устойчив туризъм в посока опазване на водните ресурси?</p>	<p>Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5</p>	<p>Планираните съвместни дейности по един от изпълняваните проекти през 2022 г. по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 се очаква да повлияе индиректно върху насърчаването на устойчивото използване на устойчив туризъм в посока опазване на водните ресурси.</p> <p>Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Един от проектите, изпълняван през 2022 г. е посочил непряк положителен ефект върху устойчив туризъм в посока опазване на водните ресурси чрез изпълнение на обучения за туристически агенти.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в устойчивото използване на водите?</p>	<p>Много слабо положително въздействие 3 проекта с положително въздействие 10 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 2,3</p>	<p>„Меки мерки“ по проекти по Втора покана в обхвата на Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 се очаква да окажат въздействие върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез информационни и обучителни събития за запознаване на общностите с екологичните проблеми. Чрез разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси и чрез изграждането на „Изследователски центрове за „Син растеж““ в трансграничния регион ще се създадат условия за взаимодействие между учени, изследователи, местни институции и общности, също така ще се разработят и изпълнят инициативи, свързани с опазването на околната среда и екологично отговорно поведение.</p> <p>Два от проектите, финансирани от ос 2, изпълнявани през 2022 г. са посочили непряк положителен ефект върху насърчаването на</p>

			отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в устойчивото използване на водите, благодарение на изпълнението на мерки като семинари, обучения, практически уроци и други. Изготвени са проучване, анализ и уебстраница, която съдържа полезна информация за устойчивия туризъм в региона.
Почви	Проектите ще имат ли ефект върху запазването на функционалността на почвата?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Непряко положително въздействие са посочили един проект по СЦ 1.2 и един проект по С.Ц. 2.3, които се дължат на извършваните проучвателни и научни дейности, както и дейности свързани с обучения по темата на устойчивия туризъм.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчивото ползване на почвените ресурси?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Непряко положително въздействие е посочено от един проект финансиран по С.Ц. 2.3, които се дължат на дейности свързани с обучения по темата на устойчивия туризъм.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчивия туризъм към опазване на земята?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент. Непряко положително въздействие са посочили един проект по СЦ 2.1 и един проект по СЦ 2.3, които се дължат главно на дейности за насърчаване на устойчивия туризъм и образователните инициативи, които оказват опосредствено влияние върху опазване на конкретни територии.
	Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване на почвата?	Неутрално въздействие 2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5	Изпълняваните меки мерки през 2022 г. по два от проектите – един финансиран от Специфична цел 1.2 и един от Специфична цел 2.3 се очаква да имат благоприятен ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез организиране на информационни и обучителни събития за запознаване с проблемите на почвените ресурси и тяхното устойчиво използване, както и чрез инициативите за защита на природата, обучения и обмен на опит, свързани с опазване на почвените ресурси.

Население и човешко здраве	Проектите ще имат ли ефект върху намаляването на заболявания, причинени от природни бедствия?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към разглеждания компонент. Само един от финансираните по СЦ 2.3 проект е отчел благоприятен ефект върху намаляването на заболявания, причинени от природни бедствия чрез организирани на информационни и обучителни събития. Другите проекти не са отчели въздействие върху този компонент.
	Проектите ще окажат ли влияние върху повишаването на контрола върху екологични рискове и опасности свързани със здравето?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към разглеждания компонент. Само един от финансираните по СЦ 2.3 проект е отчел благоприятен ефект благодарение на организирани на информационни и обучителни събития. Другите проекти не са отчели въздействие върху този компонент. Тук следва да се допълни, че изпълнените в рамките на СЦ1.2 дейности за доставка на оборудване за рециклиране също оказват ефект върху насърчаването на устойчивото управление на отпадъците и защита на здравето на човека.
	Проектите ще окажат ли влияние върху насърчаването на превенция на риска и управлението на природни и причинени от човека бедствия?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към разглеждания компонент. Само един от финансираните по СЦ 2.3 проект е отчел благоприятен ефект благодарение на организирани на информационни и обучителни събития. Другите проекти не са отчели въздействие върху този компонент.
	Проектите ще окажат ли влияние върху насърчаването на устойчивото управление на отпадъците, за да се защити здравето на хората?	Неутрално въздействие 1 проекта с положително въздействие 12 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 0,8	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към разглеждания компонент. Само един от финансираните по СЦ 2.3 проект е отчел благоприятен ефект благодарение на организирани на информационни и обучителни събития. Другите проекти не са отчели въздействие върху този компонент.
	Проектите ще окажат ли влияние върху	Неутрално въздействие	Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти от Втора покана финансирани по Приоритетна ос 1 „Околна среда“ и по

	<p>насърчаването на екологично отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в решаването на проблемите на околната среда?</p>	<p>2 проекта с положително въздействие 11 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 1,5</p>	<p>Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към разглеждания компонент. Само два от финансираните по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ проекти са отчетели благоприятен ефект благодарение на организиране на информационни и обучителни събития. Другите проекти не са отчетели въздействие върху този компонент.</p>
<p>Културно/ Природно наследство и ландшафт</p>	<p>Проектите ще имат ли ефект върху опазване и възстановяване на културното и природно наследство?</p>	<p>Значително положително въздействие 10 проекта с положително въздействие 3 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 7,7</p>	<p>Като цяло проектите по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, имат неутрални последици по отношение на опазване на културното и природно наследство. Един от проектите по специфична цел 1.2 е оценен като оказващ позитивни последици спрямо природното наследство и ландшафта чрез изпълнение на множество мерки за опазване на природата чрез системи за управление на отпадъците и опазване на почвите. Проектите в обхвата на СЦ 2.1 са с основна насоченост към повишаване на атрактивността на културното и природно наследство чрез мерки за неговото опазване и възстановяване като осигуряване на достъп, консервация и реставрация, социализация на средата, т.н. Почти всички проекти по СЦ 2.1 включват дейности пряко отнасящи се до защитата на природно и културно наследство, вкл. отговорно отношение на обществото, като по този начин се постига позитивно влияние върху този аспект. По проектите изпълнени с финансиране от Втора покана е извършено също възстановяване на инфраструктурни съоръжения представляващи исторически и културни ценности – паркови пространства, възрожденска сграда, старинен мост и др.; инфраструктурните интервенции в ключови туристически обекти, подобряване обществения достъп до общото културно-историческо наследство от двете страни на границата, носещо обща история, реконструкция на градски части с туристическа значимост, социализация и експониране на археологически обекти от двете страни на границата, включително антични крепости, рехабилитация и популяризиране на еко-пътеки, възстановяване на пътни участъци осигуряващи достъп до природни и културни туристически обекти, изграждане на велосипедни и пешеходни пътеки и нови съоръжения в природни и исторически туристически обекти и др. Приключилите през 2022 г. дейности популяризират културното наследство на трансграничния регион на двете съседни държави, повишат</p>

			<p>туристическата привлекателност на района, и насърчават и развиват устойчивия туризъм. Меките дейности, изпълнени в рамките на специфичната цел също допринасят директно за разглеждания компонент. Някои от основните видове дейности в тази посока са: изготвяне на проучвания за материалното и нематериално културно наследство, създаване и представяне на туристически продукти, които увеличават интереса към природните и културни обекти, сътрудничество през границата за развитие на устойчив туризъм с основна цел съхранение на културното и историческо наследство; изграждането на информационни системи за представяне и наблюдение на материалното и нематериално наследство по някои от проектите, като система за 3-D мапинг също увеличава интереса към тези природни и културни обекти и въздейства за тяхното опазване. Проектът тип „меки мерки“ финансиран по СЦ 2.3 „Увеличаване на работата в мрежа за развитие на устойчив туризъм чрез инициативи за трансгранично сътрудничество“ имат индиректно влияние върху опазване и възстановяване на културното и природно наследство.</p>
	<p>Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчиво управление и планиране на културните и природните ландшафти?</p>	<p>Значително положително въздействие</p> <p>10 проекта с положително въздействие</p> <p>3 проекта с неутрално въздействие</p> <p>Коефициент: 7,7</p>	<p>Един от проектите по Специфична цел 1.2 е оценен като оказващ позитивни последици спрямо културните и природните ландшафти. В рамките на Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ 9 от проектите изпълнявани през 2022 г. са отчели значителни положителни ефекти върху устойчивото управление и планиране на културните и природните ландшафти. По проектите в рамките на СЦ 2.1 „Повишаване на туристическата привлекателност на трансграничния район чрез по-добро използване на природното, културното и историческото наследство и свързаната с него инфраструктура“ тези ефекти се основават на инвестиционните дейности по дългосрочно и общодостъпно експониране на обекти на културното наследство и се допълват от меките дейности за рекламиране на природни ландшафти чрез включване им в туристически дестинации, уеб базирани платформи и като места за провеждане на публични инициативи за културен обмен; подобряването на туристическата инфраструктура и създаването на паркови площи за отдих и развлечения. В някои от случаите ремонтираните и обновявани по проектите исторически и културни обекти се включат в цялостни архитектурни ансамбли, които са привлекателни за туристите и съдействат за прехода на културното, историческото и природно наследство в съвременния свят. Комплексът от изпълнявани инвестиционни и меки дейности по много от проектите е довел до създаването на общи туристически продукти</p>

			за целите на трансграничното сътрудничество, и е превърнал целевата зона в обща туристическа дестинация, което е израз на устойчивото управление на културния ландшафт. Голям тласък за управление на културния ландшафт в области Хасково и Одрин е дал проект в рамките на който е създадена информационна система за повишаване туристическата активност и туристическия поток, с крайна цел подобряване на качеството на живот в регионите Одрин и Хасково. По друг проект в процес на изпълнение през 2022 г. се цели посредством реставрацията на исторически мост да се създаде пряка връзка между туристически обекти в града – исторически сгради и природни забележителности, което ще увеличи посещаемостта на обектите и привлекателността на града като туристическа дестинация.
Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на устойчивото използване на природните ресурси за постигане на устойчив туризъм?	Силно положително въздействие 11 проекта с положително въздействие 2 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 8,5		Проектите по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 нямат принос за насърчаване на устойчивото използване на природните ресурси за постигане на устойчив туризъм. Всички 11 проекта, изпълнени в рамките на Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ през 2022 г. са отчели положително въздействие върху използването на природните ресурси за насърчаване развитието на устойчив туризъм. Това се осъществява чрез многопосочно повишаване на туристическата атрактивност на традиционни или нови туристически обекти или дестинации, провеждане на инициативи за защита на природни и културни ресурси, и паралелното рекламиране на еко-съобразно поведение, щадящо околната среда.
Проектите ще имат ли ефект върху насърчаването на отговорно съзнание на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване и защита на културното наследство и ландшафт?	Значително положително въздействие 10 проекта с положително въздействие 3 проекта с неутрално въздействие Коефициент: 7,7		Проектите изпълнявани през 2022 г. по Приоритетна ос 1 „Околна среда“, специфична цел 1.2 на Програмата не са оценени като оказващи ефект върху насърчаването на туризма, и се отчитат неутрални последици върху разглеждания компонент. Почти всички проекти по Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ – 10 на брой са отчели положителен ефект върху повишаване на съзнанието на обществото за културното или природното наследство в частност и за тяхното опазване. Проектите по СЦ 2.1 и 2.3 главно насърчават отговорно отношение и действия на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване и защита на културното наследство и ландшафта чрез запазване и рекламиране на автентични традиции и обичаи, занаяти, природно-исторически ресурси. Повишаване на познанията на населението за опазване и защита на културното наследство и ландшафт се насърчава главно чрез предвидените информационните кампании, както и съвместните дейности между български и турски организации. Чрез обмяната на

			<p>информация и опит се повишава осведомеността на гражданите за важноста от съхраняване на културното наследство и се създават условия както за развитие на туризма, така и за създаване на условия за устойчив културен обмен в трансграничния регион. Повишаване на познанията на гражданите за доброто управление на културните пейзажи, обекти и маршрути, е предпоставка за правилното и навременно стопанисване на ландшафта.</p> <p>По един от инвестиционните проекти, приключил през 2022 г. е изпълнена комплексна стратегия, съчетаваща експонирането и социализирането на антична крепост с промоционална кампания, която да повиши осведомеността за историческото наследство и нуждата от неговото опазване. По други проектите приключили през 2022 г. е било предвидено провеждане на информационни форуми, въвеждане на съвременни комуникационни устройства и дигитални решения за повишаване на туристически интерес; прилагане на атрактивни и нетрадиционни методи за насърчаване на културния туризъм чрез използване на изкуството; представяне на нематериалното културно наследство посредством дигитални, обмен на опит в изучаване, опазване и популяризиране на недвижимите обекти на културно наследство; оценка на туристическите обекти и изследване на добри практики за устойчивия туризъм, и др.</p>
--	--	--	---

ИНФОРМАЦИЯ ЗА МЕРКИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ ВЪРХУ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Таблицата по-долу предоставя обобщена информация за степента на изпълнение на показателите за ЕО в рамките на програмата, както е представено в раздел 10.1 на доклада за ЕО. Стойностите на индикаторите са в съответствие с проекта на Годишния доклад за изпълнението (ГДИ) за 2022 г. на Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ – ИПП България – Турция 2014-2020.

Номер на изходен показател	Индикатор / Показател (наименование на индикатора)	Мерна единица	Целева стойност (2023)	Годишна стойност								Източник на информацията
				2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
ИП 1.1.1	Брой на интервенции, свързани с превенция на риска и управлението на природни бедствия и бедствия причинени от човека	Брой	10	0	0	2	6	0	5	0		Годишен доклад за изпълнението
ИП 1.1.2	Брой на съвместни стратегии/общии насоки, обучения, информационни кампании, обмяна на опит за превенция на риска и управлението на природни и причинени от човека опасности и бедствия	Брой	20	0	0	3	14	0	11	0		Годишен доклад за изпълнението
ИП 1.1.3	Население, благоприятно повлияно от мерките срещу наводнения (брой)	Брой	402749	0	0	200000	202749	0	127625	0		Годишен доклад за изпълнението
ИП 1.2.1	Брой на защитените природни територии, обхванати от интервенции	Брой	17	0	0	10	2	5	3	4		Годишен доклад за изпълнението
ИП 1.2.2	Брой на инициативите за защита на природата, обучения, обмен на опит и ноу-хау, съвместни кампании за повишаване на осведомеността, планове за управление на защитените територии.	Брой	39	0	0	19	10	13	12	7		Годишен доклад за изпълнението

ИП 2.1.1	Обща дължина на реконструирани или модернизирані пътища за достъп до природни, културни и исторически места за туризъм.	Километри	7,84	0	0	0	1,0272	0	1,483	5,386	Годишен доклад за изпълнението
ИП 2.1.2	Обща дължина на новопостроени, реконструирани или модернизирані колоездачни маршрути / пешеходни алеи	Километри	9,88	0	0	0	0,746	0	2,240	24,195	Годишен доклад за изпълнението
ИП 2.1.3	Брой новопостроени / реконструирани съоръжения в / водещи до туристически обекти в допустимия трансграничен регион	Брой	19	0	0	0	7	0	3	9	Годишен доклад за изпълнението
ИП 2.1.4	Брой реконструирани / възстановени културни и исторически туристически обекти в допустимия трансграничен район	Брой	15	0	0	0	2	0	3	10	Годишен доклад за изпълнението

Забележка: Докладването на изпълнението на индикаторите се извършва с финалните доклади за напредък по проектите. Годишното изпълнение се оценява за всички проекти, приключили в съответната година при наличие на одобрени финални доклади за напредъка по всеки от тях.

ОБЩИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ (АКО ИМА ТАКИВА)

Всички конкретни мерки и изисквания за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно елиминиране на евентуални негативни последствия от изпълнението на Програмата заложи в Становището по екологичната оценка на МОСВ са надлежно изпълнени както по време на етапа на кандидатстване, оценка и подбор, така и по време на изпълнение на проектите. От 13 проекта, изпълнявани през 2022 г., общо 12 предвиждат инвестиционни дейности (СМР), за които бенефициерите са предоставили необходимите екологични документи, издадени от съответните компетентни органи (в зависимост от приложимото национално законодателство). Представените документи показват, че планираните дейности няма да окажат влияние на естествените местообитания и защитени територии, както и че не съществува възможност за негативен ефект върху околната среда и човешкото здраве.

Обобщението и анализа на резултатите от самооценката, извършена от бенефициерите показва, че всички проекти имат положително или неутрално въздействие върху компонентите на околната среда. Очаква се въздействието върху различните компоненти на околната среда да бъде постигнато главно чрез следните мерки:

- Относително благоприятното въздействие върху компонент „**Въздух и климат**“ през 2022 г. се постига чрез предвидените дейности по СЦ 1.2 и СЦ 2.1, свързани с опазването на околната среда. Те имат индиректен ефект върху намаляване на замърсяването на въздуха, три от тях подкрепят екологично чистия транспорт, а чрез изпълняваните меки дейности насърчават отговорното поведение на обществото, посредством въвличане на гражданите в борбата с изменението на климата. Положителен ефект върху намаляване на замърсяването на въздуха са оказали няколко проекти в рамките на СЦ 2.1, благодарение на реконструирани и модернизирани паркови площи и места за отдих и развлечения, изградените пешеходни пътеки и велосипедни маршрути, нови туристически съоръжения, и интервенции в природна местност. Останалите проекти нямат съществен директен принос или имат неутрално въздействие върху намаляването на замърсяването на въздуха. Изпълнението на Стратегическия проект се очаква да има индиректен положителен ефект върху въздуха и климата.
- По отношение на компонент **“Биоразнообразие, фауна и флора”**, изпълняваните през 2022 г. проекти имат неутрален ефект, тъй като не осъществяват директни интервенции в защитените природни зони, а предимно изграждане на отговорно поведение чрез проучвателни мероприятия и обучителни курсове за опазване и възстановяване на природното богатство. Един от проектите в изпълнение по СЦ 1.2 е оценен с косвен ефект върху опазване на екосистемите. Чрез изпълняваните дейности по разработване на общи методологии и модели за отговорно използване на природните ресурси, изпълнението на Стратегическия проект се очаква да има положително въздействие върху опазване на биоразнообразието в Черно море в дългосрочен план.

- Относно компонент „**Води**“, изпълняваните проекти по СЦ 1.2, СЦ 2.1 и СЦ 2.3 имат неутрален или слаб положителен ефект. Един от проектите в обхвата на Приоритетна ос 1 „Околна среда“ - Стратегическият проект „Трансграничните региони сътрудничат за СИН РАСТЕЖ (BLUE GROWTH COLLABs)” - се очаква да има положителен ефект върху екологичното и химичното състояние на водните тела, насърчаването на устойчивото използване на водните ресурси и насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез въвличане на гражданите в устойчивото използване на водите. Проектът предвижда да допринесе за компенсиране на липсата от данни и информация за екологичния статус на водните екосистеми в целевия регион, както и да разработи и приложи общи методологии и пилотни проучвания на водни екосистеми и дифузното замърсяване в регионите на Бургас и Одрин. Проектът също така ще надгради съществуващия капацитет за изследване и мониторинг на екологичния статус на местните екосистеми чрез осигуряване на инфраструктура и оборудване за учени и експерти. Дейностите по всички изпълнявани през 2022 г. проекти в рамките на Приоритетна ос 2 „Устойчив туризъм“ не са пряко насочени към този компонент, а непряк положителен ефект върху насърчаването на устойчивото използване на водните ресурси може да се търси като резултат от инициативите за повишаване на знанията в областта на опазване на околната среда и привличане интереса на туристите и подрастващи към устойчивото използване на водните ресурси.
- По отношение на компонент „**Почви**“, всички проекти, изпълнявани през 2022 г., са оценени с неутрален ефект върху запазването функционалността на почвените ресурси, поради факта, че дейностите им не са пряко насочени към този компонент. Изпълняваните меки мерки през 2022 г. по два проекта се очаква да имат благоприятен ефект върху насърчаването на отговорно поведение на обществото чрез организиране на информационни и обучителни събития за запознаване с проблемите на почвените ресурси и тяхното устойчиво използване, както и чрез инициативите за защита на природата, обучения и обмен на опит, свързани с опазване на почвените ресурси.
- Компонент „**Население и човешко здраве**“ е бил застъпен в най-малка част от проектите изпълнявани през 2022 г. – само един проект е посочил слабо положително въздействие върху компонента, който се дължи на организираните информационни и обучителни събития. Останалите проекти имат неутрално въздействие върху населението и човешкото здраве. Тук следва да се допълни, че изпълнените в рамките на СЦ 1.2 дейности за доставка на оборудване за рециклиране също оказват ефект върху насърчаването на устойчивото управление на отпадъците и защита на здравето на човека.
- Значителен положителен ефект е отчетен от повечето проекти, изпълнявани през 2022 г. върху компонент „**Културното и природното наследство и ландшафти**“. Това са проектите в рамките на СЦ 2.1, които са с основна насоченост към повишаване на атрактивността на културното и природно наследство чрез мерки за неговото опазване и възстановяване като осигуряване на достъп, консервация

и реставрация, социализация на средата, т.н. Мнозинството проекти, финансирани по Специфична цел 2.1 и 2.3 са с насоченост към използването на природните ресурси за насърчаване развитието на устойчив туризъм. Проектните дейности са пряко свързани с четирите сфери на компонента - опазване и възстановяване на културното и природно наследство, насърчаването на устойчиво управление и планиране на културните и природните ландшафти, устойчивото използване на природните ресурси за постигане на устойчив туризъм и насърчаването на отговорно съзнание на обществото чрез повишаване на познанията и съзнанието за опазване и защита на културното наследство и ландшафт, като приноса към всяка от тях е оценени високо от почти всички проекти. „Меките мерки“ по проектите непряко допринасят в дългосрочен аспект за защита на природното и културно наследство, чрез насърчаване на устойчивото използване и естествено възстановяване и управление на природните и културни ресурси. Планираните информационните кампании по проектите имат ефект за повишаване на осведомеността и познанията на широката общественост за насърчаване на отговорно поведение за опазването на културното и природно наследство.

Според препоръките, предоставени в становището за околна среда, дейности като „сафари“ туризъм, „оф-роуд“ трекинг за наблюдаване на редки и застрашени видове не са предвидени в договорените проекти. В допълнение, реализираните инвестиции са в съответствие с националното законодателство за предвидените и изпълнени видове строителни дейности (вкл. тези свързани с развитието на туризма, опазване на природното и културно наследство, управление на отпадъците и др.).

Всички препоръки, изложени в становището по екологична оценка, изготвени от Министерството на околната среда и водите на Република България, са стриктно спазвани във всеки етап на кандидатстване, оценка и подбор на проектите, предложени за финансиране по ИНТЕРРЕГ – ИПП програмата за трансгранично сътрудничество България-Турция за 2014 — 2020 г., а препоръките представени на вниманието на МРРБ с писмата за одобряване на годишните доклади по наблюдение и контрол на въздействието върху околната среда и човешкото здраве при прилагане на Програмата, са отчетени при подготовка на последващите годишните доклади.

Като се има предвид гореизложеното, може да се заключи, че към настоящия момент не е необходимо предприемане на корективни мерки, тъй като всички приключили изпълненията си през 2022 г. проекти, финансирани по Втора покана, както и проекта, финансиран от Трета покана, който е бил в процес на изпълнение през 2022 г., са в съответствие с предвижданията на отчета за ЕО и по нито един от тях не се очаква негативен ефект върху околната среда по поставените шест екологични проблема.